

Ivan Cabrera i Fausto

Universitat Politècnica de València
ivcabfau@mes.upv.es

Ernesto Fenollosa Forner

Universitat Politècnica de València
efenollo@mes.upv.es

Jordi Franquesa Sánchez

Universitat Politècnica de Catalunya
jordi.franquesa@upc.edu

Maria Piqueras Blasco

Universitat Politècnica de València
mapibla1@doctor.upv.es

Editorial. Contextos Històrics

L'adequada preservació de tot allò relacionat amb la nostra història s'inicia de manera decidida al segle XVIII, quan moviments com ara la Il·lustració i figures com la de l'alemany Johann Joachim Winckelmann n'assenten el concepte i estructuren els continguts. Des de llavors, els coneixements sobre el nostre passat han anat augmentant de manera continuada, alhora que ho feia la consciència per preservar-los i per tindre cura de tot allò físic que n'ha estat testimoni i n'és prova. A l'actualitat, aquesta adequada preservació té una importància cabdal.

Els marcs físics on es desenvolupa la vida de les persones poden ser hereus, en major o menor mesura, de fets o èpoques històriques. Això pot condicionar significativament com els habitem i, especialment, com els actualitzem i renovem. Des dels àmbits més amplis com ara els països, les regions, les comarques o les ciutats i pobles, als més específics com ara els barris, els carrers i places o els propis edificis, el pes de la història pot suposar avantatges i inconvenients de diferents tipus. Catalogar un context donat com

Editorial. Historical contexts

The adequate preservation of all what is related to our history started resolutely in the 18th century, when movements such as the Age of the Enlightenment and figures such as the German historian and archeologist Johann Joachim Winckelmann consolidated the concept and structured its contents. Since then, knowledge on our past has grown relentlessly, at the same time that the awareness and commitment to preserve it and to take care of the physical matters which have witnessed events or are good evidences of them. Nowadays this adequate preservation has an utmost importance.

The physical scenarios of our daily life can bear witness, to a greater or lesser extent, to events or historical periods. That fact might condition meaningfully how we inhabit them and, especially, now we update and renovate them. Considering settings from a larger scale such as countries, regions, shires, cities and towns, to a smaller scale such as neighborhoods, streets and squares, or buildings themselves, the weights of history might entail advantages and disadvantages of different kinds. Categorizing a given context as historical can provide it with an added value. After all, having been able of overcoming the passage of time presupposes a quality guarantee and, frequently, inhabiting it and exhibiting it are symptoms of

a històric pot suposar-li un valor afegit. Per començar, haver estat capaç de superar el pas del temps li pressuposa ja un aval de qualitat i, sovint, habitar-lo i exhibir-ne el fet poden ser símptomes de qualitat o, fins i tot, de prestigi. Però paral·lelament, els contextos històrics solen ser sinònims de normatives estrictes i el proteccionisme associat sol minvar la capacitat d'intervenció i renovació a vegades de manera incomprensible. Eixa sensació de risc associada a no poder dotar d'uns estàndards d'habitabilitat, qualitat i seguretat necessaris per a que eixos contextos històrics segueixin sent atractius o capaços d'oferir als seus habitants unes condicions adequades no és l'única vessant negativa. Fenòmens com ara la gentrificació o l'arribada d'un turisme massiu poden desdibuixar una vida diària íntimament lligada als espais que l'acullen.

L'indubtable interès de totes aquestes qüestions i el protagonisme creixent que estan prenent en l'àmbit acadèmic i professional de l'arquitectura han propiciat que el número 1 de la nova revista de recerca "ANUARI d'Arquitectura i Societat" estiga dedicat als contextos

genuine quality and, even of prestige. However and simultaneously, historical contexts usually are synonyms of strict regulations and the associated protectionism usually protectionism frequently declines the capacity of intervening and renovating, occasionally in an incomprehensible manner. That sensation of risk, which is associated to not being able of providing the adequate habitability, quality and safety standards for making these historical contexts still attractive and capable of offering their inhabitants the right conditions, is not the only negative facet. Phenomena such as gentrification or the arrival of massive tourism can blur a daily life which is closely linked to the spaces that host it.

The undoubted interest of all these questions

and the growing prominence acquired in the architectural academic and professional sphere have favored the fact that the issue #1 of the new research journal "ANUARI d'Arquitectura i Societat" focuses on historical contexts. The matter and the opportunity for publishing their findings did catch the attention of a good bunch of researchers from all over the world. Readers will have the chance to enjoy those papers that, in the view of reviewers, are interesting, have quality, and have followed the advice and suggestions for amendments provided. Authors affiliated to up to sixteen different university institutions from Spain, the United States, Italy, Mexico and Turkey will expose in the next pages the results of their research related to historical contexts.

històrics. La matèria i l'oportunitat de publicar les seues troballes han estat capaces de suscitar l'interès d'un bon grapat d'investigadores i investigadors d'arreu del món. El lector podrà gaudir ara d'aquells articles que, al parer de revisores i revisors, tenen interès i qualitat i han observat els seus consells i correccions. Autores i autors de fins a setze institucions universitàries diferents d'Espanya, Estats Units, Itàlia, Mèxic i Turquia, ens exposaran a continuació els resultats de la seua recerca relacionada amb els contextos històrics.

Álvaro Leonardo Pérez exposa com la vida en la Manila de finals de segle XIX i principis del XX va modelar la carrera professional del malagueny Abelardo Lafuente Almeda i del seu primogènit Abelardo Lafuente García-Rojo. Dècades després, el més jove es convertiria en el primer i únic arquitecte espanyol a la Xina i va desenvolupar una efervescent trajectòria a la ciutat de Shanghai de la qual encara són testimoni un bon grapat d'edificis.

Michele Caja explica de manera brillant determinades reconstruccions de centres històrics d'Alemanya destruïts o danyats durant la Segona Guerra Mundial seguint les premisses del Moviment Modern. Anys després, algunes d'eixes intervencions estan rectificant-se o eliminant-se per deixar pas a altres que, seguint criteris més contemporanis, són més respectuoses amb la petjada de la història dels espais que les acullen, com ara el centre de Lübeck.

Pedro Casariego, Jordi Boixader, Vicenç Sarrablo i Josep Maria Pons fan una revisió històrica des de principis del segle XIX fins als anys 60 del segle XX a la ciutat de Barcelona. Fixen el seu interès en la relació entre les característiques més rellevants de la societat en diferents períodes, propiciades per determinats fets històrics, i l'arquitectura que els hi dóna resposta, amb interessants apreciacions sobre el fenomen del barraquisme propi del darrer període analitzat.

Clara Bujella posa també la seua mirada en la ciutat de Barcelona, més concretament en l'experiència personal de dues persones i el seu habitatge. El relat subjectiu que recull com han adaptat la seua llar a les necessitats pròpies de cada episodi de la seua vida personal es contextualitza amb dades objectives pròpies de la història de la ciutat i la seua àrea metropolitana.

Álvaro Leonardo Pérez exposes how life in Manila at the end of the 19th century and beginning of the 20th century modelled the professional career of Malaga-born Abelardo Lafuente Almeda and his firstborn Abelardo Lafuente García-Rojo. Decades after, the youngest Lafuente would become the first and only Spanish architect in China and developed an enthusiastic career path in the city of Shanghai, which still preserves a good bunch of his buildings as evidences.

Michele Caja explains brilliantly certain reconstructions of historical centers in German cities destroyed or damaged during World War II, following the premises of Modernism. Years later, some of these interventions are being rectified or removed in order to allow the chance of building new ones that by following contemporary criteria have revealed themselves as much more respectful with the historical print of the spaces which host them, such as the center of Lübeck.

Pedro Casariego, Jordi Boixader, Vicenç Sarrablo and Josep Maria Pons perform a historical review from the beginning of the 19th century to the end of the 1960s in the city of Barcelona. They place the spotlight in the relationships between the most relevant characteristics of society in different periods –propitiated by certain historical episodes- and the architecture which has responded consequently, with interesting comments on the phenomenon of barraquisme, typical of the last period analyzed.

Clara Bujella casts her eye upon the city of Barcelona as well, specifically in the personal experience of two people and their home. The subjective story which narrates how their place has been adapted to the needs of each episode of their personal life is contextualized with objective data connected to the history of the city and its metropolitan area.

Marcel·lí Rosaleny Gamón shows the results of his research on the Valencian barrack. He explains its origins and the existing connections

Marcel·lí Rosaleny Gamón aporta els resultats de la seua recerca sobre la barraca valenciana. Explica els seus orígens i la connexió existent entre les seues tècniques constructives i els recursos materials i econòmics del context físic i històric que les va veure nàixer i convertir-se en una tipologia relativament habitual fonamentalment a la comarca de l'Horta. Són molt interessants les seues aportacions sobre la seua resiliència i les seues possibilitats de futur.

Kelsey Williamson, Antonio Martínez-Molina i William Dupont ofereixen la seua visió sobre els riscos d'implementació de les tecnologies modernes, en aquest cas, les pròpies de calefacció, ventilació i condicionament de l'aire, en edificacions històriques erigides amb sistemes constructius que no sempre poden acollir-les adequadament. Ho fan arran de les conseqüències de la utilització d'aquesta tecnologia en un edifici de gairebé dos segles i mig d'antiguitat, situat a Texas i protegit per l'UNESCO.

Vicente Gabriel Pascual Montell posa en valor la figura de l'arquitecte i acadèmic valencià Vicent Gascó Masot, que al segle XVIII va projectar tot un seguit d'obres públiques i urbanístiques a Xàtiva. Ho va fer en un context on la ciutat creixia i requeria noves infraestructures, però on qualsevol actuació s'havia de dur endavant sota el control d'instàncies acadèmiques i governatives no sempre amables amb una vila que havia estat un focus de resistència pocs anys abans.

Salvatore Rugino pren la temàtica de la relació dels espais que habitem i la història que tenen associada des d'un punt de vista plenament teòric. Analitza com en el passat les estructures socials i espacials i els llenguatges arquitectònics reconeguts van donar respostes adequades a les circumstàncies del moment. Però aquestes estructures i llenguatges ja no són capaces de fer-ho en les circumstàncies actuals on ja més que una comunitat som una xarxa.

Aliye Rahsan Karabetca i Sedev Sav exposen els resultats de la seua recerca sobre el fenomen per elles anomenat "façadisme" al districte de Beyoğlu d'Istanbul. Empren aquest mot per definir aquelles intervencions en edificis històrics on s'ha mantingut estrictament la façana per preservar certa qualitat paisatgística a nivell urbà, però on els interiors han estat

between the building techniques employed and the economical and material resources of the physical and historical context which witnessed their appearance and their evolution until becoming a rather usual building typology mainly in the county of l'Horta. His contributions on the resilience and future possibilities of Valencian barracks are worth mentioning.

Kelsey Williamson, Antonio Martínez-Molina and William Dupont offer their view on the risks of implementing modern technologies, namely, heating, ventilation and air conditioning, in historical constructions erected with building techniques which cannot always host them adequately. They draw conclusions in the light of the consequences of employing this technology in a 265-year-old UNESCO World Heritage site located in Texas.

Vicente Gabriel Pascual Montell showcases the figure of the Valencian architect and academic Vicent Gascó Masot, who projected a series of public and urban

works in Xativa, Valencia, in the 18th century. He did so in a context of a growing town which demanded new infrastructures, but when any single intervention should be carried out under the control of academic and governmental instances not always kind with a locality which had been a source of resistance just a few years before that.

Salvatore Rugino tackles the topic of the relationship between the spaces which we inhabit and their associated history from a purely theoretical perspective. He analyses how social and spatial structures and the architectural recognized languages provided good responses to their coetaneous circumstances. But these structures and languages are not capable of doing so adequately nowadays since we are not a community anymore but a network.

Aliye Rahsan Karabetca and Sedev Sav expose the results of their research on the phenomenon of what is called by them "facadism" in the district of Beyoğlu

completament alterats per adaptar-los a les noves necessitats. Per les autores aquesta praxis revela un respecte insuficient per la memòria i la història.

Giovanna Franco i Stefano Francesco Musso posen el focus en el patrimoni arquitectònic més recent, el corresponent al segle XX. Exposen que la falta de perspectiva que tenim respecte a determinats fenòmens històrics que van tindre associats architectures concretes i un insuficientment desenvolupat consens sobre com seleccionar les obres a preservar estan produint l'abandonament o la degradació d'edificis, complexos o espais urbans al seu parer rellevants.

Alessandro Raffa ens endinsa en una vessant ben diferent de l'arquitectura, el tractament del paisatge. Explica com els conreus de vinyes al llarg de la història de la humanitat tenen tres vessants molt importants: estan molt relacionades amb l'economia de la zona, modelen el paisatge d'una manera ben especial i són tremendament sensibles als canvis climàtics. Aquesta darrer circumstància propicia la seua recerca al voltant de com protegir-los actualment emprant com a cas d'estudi uns turons de la regió italiana del Vèneto i protegits per l'UNESCO.

Miguel Ángel Bartorila i Reina Loredó-Cansino ens parlen del valor patrimonial dels centres històrics llatinoamericans. Tradicionalment s'ha posat el focus en la vessant arquitectònica dels mateixos, però no en la seua vessant natural. Això ha portat associada una vulnerabilitat ambiental a molts cascs antics que ara han de corregir-se. Prenen com a exemple el centre històric de Santiago de Querétaro a Mèxic, on un intens treball de recerca recomana la integració d'allò natural en el valor patrimonial.

David Karle centra la seua recerca en el potencial dels drets aeris. Els centres històrics de moltes ciutats amb fortes necessitats de creixement i, per tant, de noves edificacions, podrien acollir aquestes noves construccions sobre alguns edificis històrics no excessivament alts dels seus cascs antics. L'ocupació d'aquests buits edificables al damunt dels edificis, anomenada ús dels drets aeris, és sovint controvertida. L'autor exposa les seues troballes arran de l'estudi d'un cas a l'estat de Nebraska.

in Istanbul. They use this term so as to define those interventions in historical buildings where strictly façades have been kept in order to preserve certain urban landscape quality, but with interiors which have been completely modified in order to adapt them to new needs. For the authors this praxis reveals an insufficient respect for memory and history.

Giovanna Franco and Stefano Francesco Musso place the spotlight on the more recent architectural heritage, namely the one of the 20th century. They explain that our current lack of perspective on certain historical episodes which had specific architectures associated, and an insufficiently developed consensus on how to select those works to be preserved are causing the abandonment or the degradation of buildings, complexes or urban spaces which are relevant according to them.

Alessandro Raffa takes us deep into a very different facet of architecture which is working with landscapes. He explains that viticulture has had three very important features along human history: it is very

connected with the economy of the area, it models the landscape in a very special manner, and it is extremely sensitive to climate changes. This last circumstance propitiates his research on how to protect vineyard landscapes nowadays, by employing as case studies certain UNESCO hills in the Italian region of Veneto.

Miguel Ángel Bartorila and Reina Loredó-Cansino have written about the heritage values of Latin American historical centers. Traditionally the spotlight has been placed on their architectural side, but not on their natural side. That fact has contributed to an environmental vulnerability in many old towns which needs to be amended. They use as example the historical center of Santiago de Querétaro in Mexico, where a thorough research works advises to integrate nature within heritage value.

David Karle develops his research on the potential of air rights. Historical centers in many cities with meaningful need of growing and, consequently, demanding new buildings, could host these new constructions on top of some not especially

Zelal Oztoprak i Nur Çağlar ens porten a l'actual capital de Turquia. El context urbà, arquitectònic i històric d'Ankara és certament complex arran del seu creixement desmesurat i rapíssim des de que va ser declarada capital del país en 1923 quan només era un poblet de quinze mil habitants. Successius canvis en la ubicació d'infraestructures suposen el risc de pèrdua de la memòria col·lectiva de les persones que els van habitar. Les autores estudien com la recuperació de determinats espais pot ser-ne la solució.

Finalment, Juan Francisco García Nofuentes, Jorge Gabriel Molinero Sánchez i Roser Martínez Ramos e Iruela inscriuen la seua recerca en un marc plenament teòric. Posen la seua mirada en l'intel·lectual vienès Ludwig Wittgenstein, establint interessantíssimes relacions entre el seu pensament, el context històric i les conseqüències de les seues incursions en l'arquitectura. La casa Stonborough, construïda per a la seua germana a la capital austríaca, és una magnífic exemple de les relacions mencionades i un itinerari per la mateixa és el fil conductor de l'article.

Quinze són els interessants articles que a continuació tenen els lectors i les lectores al seu abast. Els membres de l'equip editorial confiem en que gaudisquen de la seua lectura i estudi, i que els documents serveixin per millorar els seus coneixement sobre els contextos històrics a l'arquitectura.

tall historical buildings of their downtowns. The occupation of these upper voids which might receive new constructions –so called use of air rights- is usually controversial. The author exposes his findings as a consequence of studying a case in the state of Nebraska.

Zelal Oztoprak and Nur Çağlar take us to the nowadays capital city of Turkey. The urban, architectural and historical context of Ankara is certainly complex as a consequence of its disproportionate and fast growing experienced since it was declared capital of the country in 1923 when it was just a village with fifteen thousand inhabitants. Consecutive changes in the location of certain infrastructures entail the risk of losing the collective memory of the people who inhabited them. The authors study how the recovery of specific spaces might prevent this.

Finally, Juan Francisco García Nofuentes, Jorge Gabriel Molinero Sánchez and Roser Martínez Ramos e Iruela define their research within a fully theoretical frame. They cast their eyes upon the Viennese intellectual Ludwig Wittgenstein, establishing very interesting relationships between his thinking, the historical context and the consequences of his incursions in architecture. Stonborough house was built for her sister in the Austrian capital city and is a magnificent example of the aforementioned relationships. An itinerary in this place is the guiding thread of this paper.

Readers have at their disposal these interesting papers right now. The members of the editorial team wish them a joyful reading and study, and that the documents might serve to improve their knowledge on historical contexts in architecture.